Q. F. F. D. E. N. J.

DISPUTATIONEM POLITICAM

*DE*

# JURE BELLI

Ex publicis præcipuè Prælectionibus

*VIRI AMPLISSIMI, CLARISSIMIQVE*



DN. HERMANNI CONRINGII

PHIL. ET MED. DOCTORIS ET PROFESSORIS IN ILLUSTRI JULIA &c.

DN. PATRONI, PRÆCEPTORIS ET HOSPITIS MEI, ÆTERNUM DEVENERANDI.

*Conscriptam publico examini subjicit*

CHRISTIAN. FRIDERIC. STILLEN

Soltquellensis Marchiacus.

Ad diem Augusti.

IN JULEI AUDITORIO MAGNO.

*HEMESTADII,*

Typis JOHANNIS HEITMULLERI

Anno clɔ Iɔ cLXIX.

*SERENISSIMO PRINCIPI AC DOMINO*

# D. CHRISTIANO LUDOVICO

## DUCI MECKLENBURGENSIUM

DOMINO MEO CLEMENTISSIMO.

NOn erat quidem in animo ulla juvenilis operis editione diſplicitura condere. Nam verendum eſt, ne idem quod alii quamplurimi in me experiar, ut priores fœtus provectioris damnet ætatis judicium. Sed mutare inſtitutum coactus

ſum, cum viderem mihi famæ diſcrimen ſubeundum eſſe, ſi, cum Tu, SERENISSIME PRINCEPS, parenti meo, cui ærarii tui curam demandaſti, tot ac tanta beneficia & quidem tam aperte præſtitiſſes, memoriæ eorum à me nullum publicum extaret teſtimonium. Hoc eſt quod me excutere omnem paupertatem meam juſſit, & in ea quærere munus non pretio tantum ſed & mole exiguum, & quod ſic etiam teſtaretur, quam longe mea omnia infra tuæ clementiæ magnitudinem jaceant. Et verò SERENISSIME PRINCEPS miniſtros tuos, qui & fide & rerum agendarum dexteritate pariter ſe Tibi probarunt, eâ clementiâ ſemper proſequi ſolitus es, ut vix quiſquam eorum gratia tua aliorum clancularis artibus exciderit. Idque quoniam aures tuæ falſis delatorum narrationibus non pateant ſed potius acri pœna in omnes mendacii aut deceptionis compertos animadvertis. Neque verò Princeps ille res ſuas feliciter componit, qui nullum eſt credulus non facta

fidâ accuratâ in eorum quæ narrata sunt fidem inquisitione, quique impune permittit eorum falsa quæque sibi narrari ab adulatoribus, qui tamen plerumque potentiam apud unum odium apud omnes adepti perniciem alius & postremum sibi inveniunt. Inveni autem quod offerrem, non trepidus & quasi fulgorem Celsitudinis tuæ respiciens, sed secura & certâ fiduciâ, exceptum à Te iri eâ clementiâ & comitate quâ literas & studiosos literarum foves, & quam dimittis ad omnes eos, in quibus est bonarum artium cupiditas. Patere igitur quæso, SERENISSIME PRINCEPS, SERENITATIS TUAE nomen, mihi perpetuo celebrandum, huic de Jure Belli conscriptæ dissertationi adscribi: ut videant hoc signo homines, me, qui gratus esse non potui, sponte tamen ingratum non fuisse. Tametsi verò fortassis ipsa tractandi ratio levior sit, argumenti tamen ea est bonitas, ut desiderium aliquod sui audeat polliceri. Si autem hæc spes deceller, pi-

um affectum saltim haud dubito à nemine improbatum iri. Ego interim non desinam precari Tibi, SERENISSIME PRINCEPS, vitam longam, valetudinem firmam, & perpetuam Felicitatem, quo sub tui regiminis auspicio Resp. nostra diu stet inconcussa.

SERENISSIMÆ CELSITVDINIS TVÆ

*devotissimus servus*

CHR. FRID. STILLEN.

DISPU-

DISPUTATIO
*DE*
# IVRE BELLI.

*THESIS I.*

DUo sunt quasi genera negotiorum, quæ in Rep. quavis veniunt expedienda, negotia aut pacis aut belli. Ab his si omni ex parte Resp. aliqua bene fuerit instructa, non possumus non eam felicem & beatam prædicare.

II.

Cum verò in humanis rebus nihil omni numero perfectum nobis consequi liceat, accidit, uti quidem Remp. ad negotia belli sic satis bene compositam esse videamus, secus autem ad pacis, quæ tamen belli negotiis præferenda dixerim. Summus Philosophus Aristoteles *l. 7. Polit.* egregie observat, quod Lacedæmoniorum Resp. ad belli negotia rectius fuerit instituta, quam ad pacis. Idem observare est in Rep. Rom. quæ quemadmodum ad pacis negotia sese habuerit, eventus docuit. *Batavorum* autem Resp. ad negotia pacis rectius videtur composita, licet felicissima gesserit bella contra Hispanum, toti orbi formidabilem.

III.

Quandoquidem igitur quævis Resp. circa hæc utra-

quê negotiá benè debeat esse instituta; née quicquam sit spernendum unde ei vel benè vel malè esse possit, facile apparet, nos operæ pretium esse facturos, si aliquot thesi-bus doctrinam de Jure belli incluserimus. Antequam autem id, quod recepimus, præstemus, eâ quâ fieri poterit brevitate, & vocum originem, & earum definitionem pariter præmittemus.

IV.

Bellum, πόλεμος, descendit à voce veteri duello, quia fuit bellum ab initio duellum à duobus. Nam licet multi sint milites, duæ tamen partes sunt & inter duos tantum primum bellum fuit. Hâc ratione dictum etiam fuit olim duidens pro bidens, duellona pro bellona. Et notat Gifanius *in Collect. Lucret. pag. 333.* fuisse duellum olim bisyllabum, sicut duo monosyllabum. Hodie duellum nonnisi duorum concertationem & dimicationem appellamus, cum revera nihil aliud quam bellum in genere significet. Etenim sicut antiquissimi non bonus sed duonus, ita non bellum sed duellum dicebant. Horat. *l. 1, Epist. I I. v. 7.* inquit.

*Græcia Barbariæ lento commissa duello.*

loquitur vero Horatius de Trojano bello, quo Græcia Phrygiaque, quam barbariam vocat, ardebat.

V.

Commode autem bellum nos ita cum H. Grotio definiri posse putamus, videlicet *quod sit status per vim decertantium, quà tales.* Hæc generalitas omnia bellorum genera comprehendit. Neque enim privatum hîc exclusum volumus, quod reipsa prius est publico, & haud dubie cum publico communem habet naturam. Grotius *l. 1. §. 2. de Jure Bell. & Pac.*

VI.

## VI.

Equidem videri possit, quod generis loco in definitione hac ponenda sit actio. Verum enimverò hac ratione non differret bellum à prælio, quæ tamen maximè à se invicem sunt distinguenda. Bellum enim etiam sine prælio est, cum indicitur; prælium est ipsa pugna. Nonius Marcellus: *Bellum & prælium hoc differunt, quod prælia partes sint belli*, i. e. *in bello congressiones*. Lucil. *l. 26. Ut populus Rom. victus vi, & superatus est præliis sæpe multis, bello verò nunquam, in quo sunt omnia.*

## VII.

Jus à jussu seu jubendo dictum videtur. Rudol. Agricola *de Invent. l. 1.* nam & Festus ait, antiquos jura dixisse jussa. Cum autem varia jubeantur, varie quoque hoc nomen usurpari, consentaneum est, *l. pen. & l. fin. ff. de I. & I.* Sed trifariam nonnunquam accipi solet, (1) pro jure naturali, quod nobiscum nascitur, *l. 2. de LL. & l. pen. ff. de I. & I.* (2) pro qualicunque jure positivo f. civili, *l. 1. de LL. l. omnes 9. §. 1. Inst. de Iure Natur. Gent. & Civil.* (3) pro iure Romano §. 2. *Inst. de I. & I. §. Sed ius. Inst. de iure Nat. Gent. & Civ.*

## IIX.

Nobis jus hîc nihil aliud denotat, quàm quod est justum: idque negante magis sensu, quam ajente, ut jus sit quod injustum non est. Sic si alteri sui commodi causa aliquid detrahere liceret, tum societatem hominum everti, necesse esset. Hominem homini insidiari nefas esse, evincit Florentinus, *quia cognationem quandam inter nos constituit natura, l. 3. ff. de I. & I.* Seneca inquit, *ut omnia membra inter se consentiunt, quia singula servari totius interest, ita homines singulis parent, quia ad cœtum geniti sumus.* Salva enim esse societas non potest, nisi amore & custodiâ partium.

IX.

Traditâ vocum definitione & origine, proximum est, uti rem ipsam aggrediamur, examinaturi bellorum genera secundum jura, quæ non sunt unius generis.

X.

Dubitare enim quis possit in universum, num fas sit armis uti, atque adeo num liceat remp. ad negotia belli componere? Fatendum sane est, non reperiri hodie ullum populum, nec esse repertum, qui dubitaverit, sibi esse jus bellum gerendi, interim tamen non defuerunt nec desunt privati quidam, qui putant non esse fas bellum suscipere. Verùm in quantum liceat bellum gerere, apparebit ex iis, quæ sequentur.

XI.

Principio autem observandum est, duplex esse bellum, aliud Defensivum aliud Offensivum. De utroque potest dubitari. Multos tamen videas, qui statuant bellum defensivū licere gerere etsi forte non offensivam. Idq; ideo, quoniam defensio non tantùm est naturalis, sed & juris naturalis, accedente nimirum recta ratione, quæ temperat defendendi modum. Quid sanè magis rectæ rationi potest videri consonum, quàm ut quis adversus injustam offensionem sese tueatur ac defendat, omnemq; vim quacunque ope potest propulset. Eleganter Cicero *in Orat. 38. pro Tit. Annio Milone* inquit, *Est hæc nata lex, non scripta: quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripuimus, hausimus & expreßimus: ad quam non docti sed facti, non instituti, sed imbuti; ut si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, si in tela aut latronum aut inimicorum incidisset, omnis honesta ratio esset expediendæ salutis.*

XII.

De bello Offensivo verò major est dubitatio, nam videri

deri poteſt, bellum hoc cum injuſtitia eſſe conjunctum nec poſſe excuſari.

XIII.

Cæterum quin bellum hoc utrumq; Jure quidem Civili cujuſvis reipublicæ liceat gerere, nullum eſt dubium; quoniam nullus populus repertus fuit, qui non aſſeruerit, & bellum defenſivum & offenſivum eſſe juſtum. Sed & quoniam hæc bella approbant omnes gentes, in aprico eſt jure gentium ea quoque approbari. Verùm hoc non ſufficit, ad probandam verã juſtitiam illorũ bellorum; bella enim hæc poſſint forte eſſe vetita jure naturæ, imò licet hoc jure non ſint vetita, tamen jure divino poſſint eſſe prohibita. Veriſſimum enim eſt, quod aliquid jure quidem naturæ poſſit eſſe permiſſum, tamen jure divino vetitum.

XIV.

Diſcrimen porrò non leve eſt inter ea quæ jure naturæ ſimpliciter mandata & vetita ſunt, & inter ea, quæ jure hoc tantùm ſunt permiſſa. Quæ jure enim naturæ ſimpliciter ſunt vetita aut mandata, illa non poſſunt mutari; quæ verò jure naturæ tantùm ſunt permiſſa, illa non tantùm jure divino, ſed & legibus poſitivis humanis poſſunt mutari. Hoc ipſum rectè obſervatum eſt à Caſparo Zieglero JCto & Profeſſore Academiæ Wittebergenſis celeberrimo in Notis doctiſſimis *ad c. 2. libri Grotiani de I. B. & P. Quæ indeterminata*, inquit, *ſunt lege naturæ, ea voluntas ſive divina ſive humana pro lubitu flectere huc & illuc poteſt, nec idcirco contra naturam ea agere dici debet.* Pinguiùs itaque & minùs accuratè loquitur Imperator §. 2. *Inſt. de Iur. natur. gent. & civ.* ubi ſervitutes naturali iuri contrarias eſſe contendit. Neque enim natura ſcivit, ut bello juſto capti non ſerviant, ſicut neque decrevit ut ſerviant, ſed utrumque humano arbitratui commiſit. Præterea Deus

Opt.

Opt. Max. poteſt nos ad aliquid lege divina quadam obſtringere, ad quod iure naturæ non ſumus obſtricti.

XV.

Priuſquam verò bellum Defenſivum & Offenſivum examinemus, unicam adhuc bellorum adjiciemus diſtinctionem, cuius rectè meminit Grotius in incomparabili opere *de I. B. & P.*

XVI.

Bellum nempe aliud eſt privatum, aliud publicum, aliud denique mixtum. Bellum privatum eſt, quod geritur inter eos, qui alterius ſubſunt imperio, ſi ſcilicet duo cives inter ſe contendant. Tale bellum vulgò dici ſolet duellum. Publicum bellum eſt illud, quod geritur ab integro populo, aut ab iis, qui ſunt plane ſui iuris. Mixtum verò illud dici poſſe videtur, quod inter eos geritur, qui non omni ex parte ſunt liberi, ſed aliqua ex parte alium ſuperiorem agnoſcere coguntur.

XVII.

Meritò autem fortè dubitemus, an mixtum bellum ſit propriè dictum bellum. Et vero omnino exiſtimamus, illud proprie quidem ſic ex uſu Romani populi veteris dicti belli nomen non mereri, quoniam partes non pari autoritate congrediuntur. Propriè enim bellum dicebatur olim illud, quod geritur inter ſummo imperio & maieſtate pollentes. Neque verò in uſu armorum tantùm & externa vi conſiſtit bellum, ſed etiam & potiſſimum quidem in iure. Jus belli ergo quibus non competit, cum illis etiam non geritur bellum. Uti nec legatos proprie dictos mittere poteſt, qui non tenet ſummum imperium. Et hinc ex Reip. ſuæ uſu optime hoſtes definivit Ulpianus *l. 24. ff. de captiv. & poſtlim.* conſentiente Paulo, *l. 19. §. 2. ff. eod. Ille hoſtis eſt*, uti diſſerit Cicero Philipp. 4. *qui habet remp. curiam, ærari*

*ærarium, consensum & concordiam civium & rationem aliquam, si res ita tulerit: reliqui etiamsi exercitus habeant, & milites atque Imperatores se ferant, non pro hostibus, sed pro latronibus & Spartacis sunt habendi.*

## XIIX.

Apud Romanos quoque quædam bella dicta fuere justa, quædam injusta. Multi existimant vocabulo illo justi Romanis venisse justum, quod est moraliter tale: verùm illi errant. Nam apud Romanos non dicebatur bellum justum, quod erat moraliter tale, sed quod erat solenne, & opponebatur latrocinio.

## XIX.

Ut autem bellum solenne seu justum esset, ex jure gentium duo requirebantur. (1) ut gereretur utrinque autore eo, qui summam potestatem habebat in civitate. (2) ut esset bellum indictum. Et verò denunciatio belli ad ipsum jus & opinionem justi pertinere videtur. Imò verò hoc justum videtur, ne quid clam aut dolo agatur in hostem; eâdem pene ratione, quâ in jus vocaturus alterum ad album Prætoris olim ducebat, & ei actionem edebat. Nec verò crediderimus gentem aliquam moratiorem fuisse, quæ non id semper egerit unicè, ut bellandi causas habere se justissimas non modo crederet ipsa, sed exteris quoque omnibus, adeoque ipsis etiam, si fieri possit, hostibus persuaderet. Hinc sanè apud Romanos potissimùm requisita fuit clarigatio, ut appellatur; eamque illi retulerunt ad jus fœciale, quod certis constabat ritibus. Hodiè apud nonnullos clarigatio in usu esse desinit. Num autem bono an malo Reip. illa antiquetur, aliis considerandum relinquimus; nos interim malo Reip. id fieri omninò putamus. Videtur autem clarigatio ideo esse introducta, ut ultimùm de satisfa-

ctione super injuriis monerentur hostes, quam si non præstarent, bellum certissime exspectarent.

XX.

Si vero aliquod gereretur bellum non adhibitis istis solennitatibus, tum habebatur olim latrociniū. Bellum solenne autē habebat suos effectus civiles. Qui enim bello solenni erat captus, ille jure servire credebatur. Contra si quis esset captus in bello minus solenni, ille non iure serviebat: itaque poterat ab iis, qui sanguinis vinculo illi erant iuncti pecuniam petere in sui redemtionem. Apud Romanos pòst introductum fuit ius postliminii, conditum in solatium eorum, qui in bello iusto fuerant capti. Hoc autem ius non fuit necessarium iis, qui in bello non solenni erant capti. Sic Romani bellum iustum appellarunt bellum Punicum secundum, & redimere noluerunt aliquot millia civium, sed maluerunt aut eos ad unum omnes trucidari, aut servire. Hi fuerunt olim effectus civiles solennis belli.

XXI.

Albericus Gentilis *L. de iustitia armorum Romanorum* quidem nobis persuadere conatur, Romanos gessisse semper bella moraliter etiam iusta, sed nobis hoc nunquam persuaserit. Bellum sanè quod Romani gesserunt contra Cypri Regem opulentum, fuit iniquissimum. Etsi, quod mireris, bellum hoc gestum fuerit ductu & auspiciis Catonis Uticensis, viri iustitiæ nomine aliàs conspicui. Fuit nimirum is Catonibus animus qui Aristidi olim Atheniensi: iustum nempe esse quod vis quod reipublicæ utile. Talia autem bella gesserunt Romani quàm plurima; fueruntque Romani sæpenumero non nisi immanes prædones, solennes tamen. Cicero sane ipse fatetur, non semper Romanorum arma fuisse æqua. Carneades quoque à Rep. Attica Romam missus, cum in coronâ aliquot elegantium Romanorum

norum pro suâ quâ pollebat facundia & laudasset & ultus perasset iustitiam, non dubitavit publice profiteri, Romanis iniustitiam multùm attulisse utilitatis; & quod si reddenda essent omnia iniquè capta, Romanis ad casas redeundum esse pastoritias.

XXII.

Sed iam ad bellum Defensivum transitum faciamus, idque sub examen vocemus. Quæritur ergo primùm, an legibus civilibus humanis bellum Defensivum sit vetitum? Quoniam autem in his legibus tantum agi solet de civibus, ideoque quæritur, num bellum privatum defensivum sit iure positivo, etiam Romano civili permissum?

XXIII.

Nonnulli illo bellū hoc iure civili licitum esse affirmant, nonnulli verò negant. Nos existimamus, bellum hoc privatum, non simpliciter ullâ lege civili esse vetitum, sed potius esse, ex parte saltim, permissum. Etenim lex civilis Romana aperte permittit inculpatam tutelam armatam; usq;adeo, ut nisi excedantur limites huius tutelæ, permittat quoque occisionem adversarii. Quid? quod ex ipsâ lege Hebræâ, quam Deus sancivit in usum populi Israelitici, manifestum sit, quod Deus illam armatam defensionem permiserit. Grotius sane in id recte adducit verba *Exod. 22. v. 2. Si in effossione deprehensus fur, ita percutiatur ut moriatur, nec reus cadis esto percussor, ni iam dies illuxerit, tunc enim reus cadis erit.* Hæc utiq; lex non solum impunitatem inducit, sed etiam ius naturæ explicat; neque fundatur in peculiari aliquo mandato divino, sed communi æquitate. Unde & aliæ gentes hoc quoque sequutæ sunt. Sic sanè insons omnium quos novimus populorum legibus iudicatur, qui adversus aggressores armis vitam periclitantem defendit. Præterea nulla lex & consuetudo poterit

 afferri,

afferri, quâ prohibita simpliciter sit hæc defensio. Interim verò etiam nulla lex reperire est, quæ omnem omnino defensionem permiserit, sed omnes moratiores populi eam tum demum admiserunt, quando lis non potuit componi in iudicio. Pertinet huc integra materia de necessariâ & legitimâ defensione, item totus Titulus *C. quando licet unicuique se defendere. Similiter l. 3. §. 9. l. 17. ff. de vi. l. 1. C. unde vi l. 3. C. de pignor.*

## XXIV.

Hîc verò notandum est, posse iudicium duplici modo cessare; vel momentanee vel continue. Si quis nempe à latrone in urbe vel in medio foro infestis armis petatur, ille non potest ad iudicem recurrere, nisi velit defensionem omittere, & certum vitæ periculum subire, quod tamen ipsa natura aversatur, & tum cessare dicitur momentaneo iudicium; atque adeo illi quidem licet uti inculpatâ tutelâ. Ut autem defensio hæc ad alterius impetitionem iusta sit, requiritur, ut fiat in continenti, *l. 3. §. 9. ff. de vi & vi arm. l. 16. ad SCt. Macedon. l. fin. §. fin. ff. quod vi aut clam.* Et verò vis quæ ex intervallo infertur non ad defensionem sed ad vindictam spectat *l. 12. §. 1. ff. quod metus causa.*

## XXV.

Continuè porrò iudicio non est locus, vel iure vel facto. Jure cum quis versatur in locis nondum occupatis, mari, insula, aliisve in quibus nulla est civitas. Facto, cum subditi sunt ea improbitate, uti non audiant iudicem. Et sanè si quis certus est, adversarium iudici non esse pariturum; tum perinde est, ac si eum quis aggressus sit in solitudine. Similiter fieri potest, uti iudex nolit iudicare. Tum verò defensio ut in reliquis casibus, ita & in hoc habet locum.

XXVI.

Hinc verò apparet, quid sit sentiendum de illis legibus civilibus, quibus duella vetantur. Verissimum nempè omnino est, quod tales leges consentaneæ sint omnium gentium moratiorum legibus, modò observetur quod defensio inculpatæ tutelæ his legibus non sit prohibita. Nam multum absunt ab inculpatâ tutelâ duella. Quin sane illa legibus possint vetari nullum est dubium, idque quandoquidem non fiunt ex improviso, & judicio locus esse potest. Nec verò qui hactenus hoc in dubium vocaverit, visus est quisquam; paucis exceptis Jesuitis Gallicanis, qui tales de duellis leges iniquitatis accusare non dubitarunt. Quum nimirum in Gallia, regnante hujus Regis parente, autore Cardinale Richelio pœna capitalis duellantibus esset lege posita, tamen Jesuitæ nonnulli acriter pro justitia duellorum pugnaverunt. Videatur de doctrina hac Jesuitarum opus Epistolicum Montaltii.

XXVII.

Videtur autem pro duellis hoc potissimùm facere posse; quod ignominia sit computanda inter maxima mala, ignominia autem nequeat averti citra duellum, cumprimis si duella sint recepta. Hinc sanè argumentari quis possit. Sine quo fama non potest esse salva, illud non est omittendum. At sine duello fama servari non potest. E. Verumenimvero, ut Majorem nunc concedamus, Minorem tamen negamus, & quidem hanc ob rationem, quod per graves animadversiones, destinatas illis, qui famæ nostræ aliquam maculam aspergere forte fuerint conati, nostræ famæ sic satis consuli possit. Ubi verò per judicia satis famæ nostræ consulitur, ibi non est opus, uti lites per duella finiamus.

XXIIX.

Hîc quidem nobis latiſſimus campus pateret de judiciis, quæ eleganter Ariſtoteles *5. Ethic. Nicom. 6. & 1. Polit. 2.* legitimum præſidium & juris publici tutelam vocat, differendi. Verùm noſtri inſtituti ratio id non patitur. Quomodo autem pro diverſitate Rerump. ſint inſtituenda atque informanda judicia, traditum eſt à Magnif. Dn. Præſi. de Patrono ac Hoſpite ætatem devenerando in elegantiſſimis ſuis de Judiciis diſſertationibus.

XXIX.

Quemadmodum verò in vitâ privatâ nobis famâ nihil antiquius eſſe debet, ſic multò magis quodammodo ſe quoq; res habet in vita publica. Famam ſanè ſi Rex quamvis, autoritatemque perdiderit, omnibus erit contemtui. Id quod cum ſummo eſt reipublicæ diſcrimine conjunctum. Jam verò ſæpenumero læſa ab extero reipublicæ autoritate nulla fit ignominiæ illatæ ſatisfactio. Tum ergo omnino licet bello publico injuriam vindicare. Id quod rectè fieri, exemplo poteſt eſſe ſanctiſſimus Regum ipſe David. Cum ſane Ammonitarum Rex legatos ejus ignominioſe habuiſſet; neutiquam ignominiam hanc ferendam David judicavit, ſed eam acerrimo ultus eſt bello. In univerſum ſane regula eſt politica, quod autoritate regnantium conſtet ſalus Reip. & quod ſaluti Reip. maxime adverſetur contemtus. Simulac nempè Reſp. in contemtum inciderit, non poterit non ea ſimul omnium injuriis exponi.

XXX.

Poſſit quis opponere, quod veteres tamen omniumque ſanctiſſimi Chriſtiani, æquo animo paſſi ſint injuriam. Verùm reſpondemus, quod illi hoc fecerint non quod ἁπλῶς id juſtum eſſet, ſed ob majus bonum. Satius ſcil. eſt jure tuo cedere, quàm majore bono carere. Imo verò na-

turalis

turalis est juris, oportere iniquum interdum ferre majoris mali evitandi caussâ. Christianismus nempe prædicatione Evangelii erat propagandus; licet ergo numerus eorum, qui religioni Christianæ dederant nomen jam esset maior quàm paganorum, tamen illi noluerunt arma corripere adversus paganos, ne terrestria quærere viderentur. Consultum itaque fuit per hanc patientiam honori religionis Christianæ. Quin sanè alias interdum liceat armis defendere religionem Christianam, nulli dubitamus; modò nempe absit metus istius calumniæ.

XXXI.

Pergendum verò nobis est ad ius naturæ, & dicendum; inquantum hoc iure liceat bellum defensivum gerere. Animadvertendum autem primò est, quod iure naturæ bellum hoc nunquam sit mandatum. Quamobrem nec pati iniuriam est peccatum. Salvator sanè noster in N. T. nobis mandavit patientiam, quam non commendasset, si esset peccatum. Deinde iure illo naturæ non est vetita omnis omnino defensio; quoniam nullâ ratione ostendi potest, quod ejusmodi lex à Natura sit lata. Tertio denique, quædam defensio armata jure naturæ est permissa.

XXXII.

Hinc verò concludimus, quoddam bellum defensivum jure naturæ esse licitum, quoddam vero non. Si nimirum Defensio majore nos privet bono, quàm possit exspectari ex defensione, tum bellum Defensivum ipso est naturale jure illicitum. Fieri scilicet potest, ut Te aliquis aggrediatur, cujus violentiæ Tu plane es impar, atque si Tu Te adversus eum velis defendere, tum necesse fuerit, te in majus periculum conjicere. Hoc casu natura non videtur permittere, ut te defendas. Nonnulli putant hoc non esse virtutis, sed satius esse mortem oppetere. At non est virtu-

tis

tis propter damnum aliquod leve vitam in periculum adducere, sed potius temeritatis.

XXXIII.

Doctores porrò nonnulli contendunt, defensionem atque adeo bellum defensivum jure naturali non tantum esse licitam, sed etiam præceptam, atque hinc ne à Principe quidem, nedum statuto aut consuetudine, tolli eam posse. *Vide Berlich. part. 4. conc. 12. n. 9. 10. 11. Petrum Anton: de Petra de potest. Princ. c. 26.* Idque ab iis extenditur adeo, ut si quis se, cum defendere possit, occidi permittat, damnari queat, non aliter ac si ipsummet se occidisset, *Berlich. d. l. n: 13.* Et verò hinc disquiri posset, num etiam Deus jure positivo tollere ejusmodi defensionem queat. Quod quidem ex posita sententia isthac negandum esset.

XXXIV.

Nos vero defensionem cum Zieglero præstantissimo JCto, dicimus esse juris naturalis permissivi non præceptivi: adeòque non placet supra adducta JCtorum illorum sententia, si quidem absolute pronuncietur nullâ additâ limitatione.

XXXV.

Quæritur autem porro, quid jure Divino sit constitutum de bello defensivo? Sunt verò Jura divina, quæ reperiuntur in Sacro Codice, non unius generis. Etenim alia sunt condita quasi arbitrariè in meliorẽ usum civilem populi Israelitici, alia verò ex æterno naturæ jure profluxerunt.

XXXVI.

Deus nimirum Opt. Max. Remp. mundanam conditurus, (huius sane ipse Deus initio Rex fuit, & qui postea constituti fuere Reges pene nonnisi Vice reges fuerunt) per Mosen leges civiles sanciit, uti per has leges eam perfectionem, quæ in civili societate pro ingenio populi illius

illius obtineri poterat, consequeretur. Legum enim omnium ea est natura, ut præterid, quod exigit jus naturæ, aliquid vel sanciant vel sæpe etiã permittant impunè. Quod igitur attinet legem Mosaicam illam civilem, dicimus, hac lege licitum saltim plerumque fuisse bellum defensivum.

XXXVII.

Verum quid dicendum de reliquis legibus divinis, ad quas cumprimis respiciendum est? Exactior sane requiritur cura, uti tu absolvaris coram Deo, quam coram homine. Pharisæi quidem putabant, sufficere observationem legis Mosaicæ ad vitam æternam consequendam; sed error erat pestilens, observatio enim hujus legis, potissimâ saltim ex parte, tantum directa erat ad civilem vitam.

XXXIIX.

Quid itaque obtinet his legibus circa bellum defensivum? Si videamus verba Christi, quæ habentur *Matth. 5. 39. & Rom.* 12, 19, tum dicendum esse possit videri, omnem defensionem, quæ quidem manu fit, esse vetitam. Anabaptistæ in Bataviâ simpliciter inhærent literæ, & omnem respuunt licentiam defensionis, quæ manu fit. Hoc autem vehementer antehac nocuit Batavis. Cum enim bona pars navium Frisicarum ab illis hominibus exerceretur, incredibile dictu est, quantum prædæ acceperint Dünkerkiani prædones, donec tandem lege cautum fuit, ne amplius ejusmodi hominibus naves instruerentur. Sociniani in Poloniâ in eadem sunt sententia. In primitivâ Ecclesiâ item nonnulli fuere, qui hanc sententiam foverunt.

XXXIX.

Verum nos horum verborum interpretationem minus recte sese habere putamus, interim tamen illorum hominũ sententiam, quatenus à pietate quadam profecta est, & literam habet faventem nolimus facilè anathematis sacro ful-

C mine

mine peti. Verius autem omnino est, quod talis patientia, quam Christus à nobis exigit, non ferè sit ultra naturalis juris obligationem extensa. Jubemur nempe in Evangelio proximum amare juxta nos ipsos non præ nobis ipsis; imo ubi par malum imminet, non vetamur nobis potiùs quàm aliis consulere.

XL.

Dicat fortè aliquis, etiamsi meum bonum præferre possim bono proximi, hoc tamen locum non habere in bonis inæqualibus: quare vitam mihi potius deserendam, quàm ut permittam, invasorem incidere in perpetuam damnationem. Sed respondemus, quod sæpe etiam is, qui impetitur, opus habeat tempore ad pœnitentiam, & ipsi quoque aggressori ante mortem spatium superesse possit ad pœnitentiam. Deinde si quis ex merâ nequitiâ vitæ meæ insidiatur, & nequiter nolens desistere in periculum animæ se conjiciat, non teneor ego nequitiæ illi vitam meam exponere, sed possum per moderamen inculpatæ tutelæ aggressorem repellere.

XLI.

Certe Apostolorum aliqui ad ultimum usque tempus, Christo vidente & sciente, iter fecerunt armati gladio, quod & alii Galilæi è patria urbem Hierosolymam versus properantes, ob infestas latronibus vias factitarunt. Idem Essenos innocentissimos homines fecisse, prodit Josephus. Studebant autem Esseni, ut vitæ puritate, religione, jurisque tum divini tum humani observatione se conspicuos redderent. *Vid. Josephus l. 2. de bell. Jud. c. 7. Marc. Zuer. Boxhorn. histor. univ. p. 32. & 70. Selden. de synedr. l. 1. c. 7. Nicol. Fuller. l. 1. miscell. c. 3.* Cicero rectè dicit, *gladios habere certe non liceret, si illis uti nullo pacto liceret.*

XLII.

XLII.

Illud verò, *Ne resistite iniuriam facienti* non magis universale est, quàm illud, *date omni petenti*, quod tamen exceptionem admittit, dum ne nimium nos prægravemur. Ad exemplum Christi, qui pro inimicis mortuus est *Rom. V, 10.* respondemus cum Grotio, quod Christi quidem facta omnia plena sint virtutis, & quoad fieri potest imitari laudabile sit, non tamen omnia ejusmodi sint, ut aut ex lege veniant, aut legem faciant. Nam quod Christus pro inimicis atque impiis est mortuus id non fecit ex lege quadam superiore cogente, sed ex speciali quasi pacto & fœdere inito in concilio Trinitatis, qui si id faceret, non modò cùm summa ei gloria sed & gens in æternum duratura promissa est, *Esaiæ LIII*, 10.

XLIII.

Ex his dictis jam sit constitutum, quod neutiquam omne omnino bellum defensivum sit prohibitum hisce legibus divinis. Rectissimè verò observat Zieglerus, quod defensio quidem sit licita non propterea tamen ultio aut vindicta. Vide Petium Perremon *l. 7. animad.* 18 Cujac. *lib. 5. obs.* 18. Secus atque putavit fortassis Aristoteles & Cicero, qui ultionis exactionem in virtutis parte videntur ponere, ille *lib. 4. ad Nicomach. c. 2.* hic *l. 2. de Invent.*

## CAP. II.

XLIV.

Cognita autem belli defensivi natura, pergendum nobis est ad bellum offensivum. Hoc verò nihil aliud est, quam spontanea illatio damni armata. Est autem & hoc belli genus aliud privatum aliud publicum, ac proinde seorsim in utriusque jura est inquirendum. Igitur primò privatum bellum offensivum an vetitum sit, sive permissum,

an verò & mandatum sit, meritò quæsieris. Cæterum jure naturæ mandatum non esse, videtur omnibus penè gentibus moratioribus placuisse, utpote quæ in suis Rebusp. per leges civiles bella ejusmodi prohibuerint. Moratiores inquam gentes prohibuerunt: omnes enim idem fecisse falsum est. Re autem ipsa item hinc patet, quoniam societas civilis sibi non potest constare bello illo privato promiscue admisso. Societas autem civilis est ex naturæ instinctu saltim hypothetice. Observatum hoc ipsum est accuratè in lege civili Romana. Etiamsi enim inculpatæ tutelæ moderatio fuerit licita, offensio tamen nunquam jure illo civili fuit permissa. Inculpatæ sane tutelæ moderatio, in his potissimũ consistit, ut repercussio fiat 1. non ulciscendi sed propulsandi injuriam causâ *l. 5. ad l. Aquiliam.* 2. in continenti laborante adhuc maleficio *l. 1. C. quando liceat unicuique sine Iud. l. 3. §. cum igitur ff. de vi & vi arm. l. 2 & 3. C. ad l. Corn. de Sicariis.* & 3. denique similibus si armis fiat, *d. l. 5. ad L. Aquiliam & l. 3. §. cum igitur.* Eam tamen armorum similitudinem & paritatem Geometricâ potius quam Arithmetica proportione æstimamus, habito diligenti omnium circumstantiarum respectu, quas JCtus enumerat *in l. aut facta de pœnis.* Quod si quis verò inculpatæ tutelæ moderationem excedat, illi jure civili Romano pœna est dicta, etsi non pœna homicidii vel vulneris ordinaria.

XLV.

Cæterùm de bello offensivo publico respiciendæ non tam leges aliquæ civiles sunt quam jura gentium. Si autem respiciamus gentium leges, tum omnino fatendum fuerit, quod hoc jure bellum offensivum saltem liceat gerere. Ubi notandum, ævo veteri Romanorum creditum fuisse, jure gentium omne bellum publicum licitum, modò esset solenne. Hac sane de causâ etiam Romanis ipsis con-

stitus

ſtitutum fuit, ut quis ſolenni bello captus jure ſerviret, & quod non poſſit in integrum reſtitui niſi jure poſtliminii: etiam *tit. de I, & I.* dicitur, quod bella juſta ſint jure gentium. Horum verò bellorum ſtatim poſt conditum mundum cumprimis à diluvio ingens fuit numerus, idque quod gentes talibus bellis in ſe mutuo ſævirent recepto quaſi more. Hâc ſanè conſuetudine nituntur hodieque omnes ii, qui hæc bella ſimpliciter defendunt, & bello ejusmodi capta jure ſe credunt tenere etiam ipſiusmet naturæ. Quâ tamen in re vehementer falluntur. Multa enim gentiũ moribus tantum non omnium olim inoleverunt, quæ juri naturæ aut divino neutiquam ſunt conſentanea. Itaque & bella quamplurima neutiquam probaveris exanimata ad limam naturalis juris, etſi gentium conſenſu illa haud poſſis improbare. Adeoque nec coram Deo excuſationem invenerit unuſquiſque ſuis per arma publica acceptis: etſi hominum vulgari conſuetudine ſpectatâ non teneantur ad reſtitutionem.

XLVI.

Quandoquidẽ verò ii, qui paulo ſunt probiores, non temere allegare velint jus iſtud gentium, hinc orbi exponi curare ſolent cauſas juſtificas. Secundum quas nos quoq; bella offenſiva examinabimus. Uſque verò adeo diſcrimen illud juris gentium & naturalis circa bella publica clariſſimum eſt, ut propterea & olim Romani jus ſuum fœciale inſtituerint, & hodieque quotquot ſunt paulò probiores ſoleant publicis tabulis juſtificas belli ſui cauſas orbi manifeſtas reddere. Nos igitur etiam non ex conſuetudine hominum, ſed ex ipſis naturalis juris principiis in belli hujus offenſivi publici juſtitiam inquiremus. Prius verò hoc quam agamus obſervandum eſt obiter, cum vox principii ſit πολύσημος, & interdum quidem denotet idem, quod alias cau-

ſam dicimus, interdum autem occaſionem duntaxat aut initium, quæ à cauſa ipſa plurimùm differt, in diſceptatione utuntur de juſtificis belli alicujus cauſis non ad quævis principia reſpiciendum eſſe, ſed ad illa demum quæ etſi ſœpe in vulgus lateant, reapſe tamen homines ad bella offenſive gerenda ſolent permovere. Et ſane videas nonnullos captare quaſi occaſiones bellandi aut ex πλεονεξία aut cupidine dominandi, vel rapiendi aliena. Quem ſui animum ſolent tamen in ſuis quæ vocant Manifeſtis diſſimulare, & fuco virtutis tegere.

## XLVII.

Horum porrò publicorum offenſivorum bellorum alia ſuſcipiuntur vindicandi injuriæ ergo, alia autem potentiæ & divitiarum augendarum cauſa. Quæ profectò plurimum differunt, ac proinde de his & illis ſeorſim agendum fuerit. Nos vero primum de poſterioris belli genere tractabimus.

## XLIIX.

Et hominum mores quidem ſpectantes meritò dixerimus, bella plæraque ſaltim illorum, qui armis magnum ſibi imperium acquiſiverunt, vel potentiæ vel opum causâ geri ſolere. De ipſorum Romanorum bellis jam olim tales ſane fuerunt querelæ. Hinc Mithridates: *Romanis cum nationibus, Populis Regibus cunctis una & vetus bellandi causa eſt, cupido profunda imperii & divitiarum.* Galgacus apud Tacitum appellat Romanos: *raptores orbis, qui poſtquam cuncta vaſtantibus defecere terræ, & mare ſectantur. Si locuples eſt hoſtis, avari, ſi pauper ambitioſi, quos non oriens non occidens ſatiaverit.* Fatetur hoc ipſum Petronius homo Romanus inquiens:

*Si quis*

*Si quis sinus abditus ultra*
*Si qua foret tellus quæ fulvum mitteret aurum*
*Hostis erat; fatisq; in tristia bella paratis*
*Quærebantur opes.*

Nec aliis moribus hodie plerumque geruntur bella, quantumvis sanctiora alia prætexantur. Id quod infinitis exemplis docere promtum fuerit si opus sit.

XLIX.

Primùm igitur venit in quæstionem, num captatio divitiarum & ampliatio imperii & gloriæ, verè justam bellandi præbeant causam. Existimamus autē omnino gloriā captationem divitiarum & ampliationem imperii non esse causas vere iustificas gerendi bellum offensivum; idque quoniam simpliciter naturâ est vetitum alteri suum eripere, quod tamen omni illi est propositum, qui non nisi ampliare sui imperii limites, aut divitias corradere satagit. Par verò est ratio illorum bellorum, quæ propter gloriam geruntur. Nec enim gloria per se morale aliquod bonum est, nec vera gloria parari potest quibusvis armis, sed iis duntaxat, quæ innituntur aliis verè iustis rationibus.

L.

Quantumvis igitur nimium frequenter Reges Principes populique talia bella gerant, tamen illi gravissimè peccant. Rectè sane prædo ille Alexandro Magno prædonem punire volenti, dixit, nescire se, quo iure possit pœnas de se sumere, cum ipse sit prædonum maximus. Nec iniuriâ, quoniam bellum illud, quod movit Alexander Magnus adversus Persas multiplici laboravit iniquitate: non minus atque illud Julii Cæsaris bellum omne civile, & potissimâ saltim ex parte Gallicum.

LI.

## LI.

Fortassis tamen pro illorum bellorum iustitiâ adstruenda possit facere illa, quâ eiusmodi bella frequentissime prosequitur ipse Deus, felicitas. Et verò illa felicitas sœpenumero ordinarium modum longè excedit, & miraculi plurimum habet, ut non possis illam vi humanæ aut prudentiæ aut virtuti aut viribus etiam attribuere. Talia fuerunt certe Alexandri Magni bella, quæ nonnisi gloriæ inanis & solius imperii ergò esse instituta, & tamen inusitatâ felicitate fluxisse, negari non potest. Agnoscimus sane & virtutem generosam Alexandri & militarem prudentiam, permulta tamen ab eo sunt perquam imprudenter gesta nihilominus felicissimo successu. Nec verò Plutarchus temerè rerum Alexandri gnaro persuaserit contrarium, etsi elegans sit eius libellus de Fortuna Alexandri. Si sane quis legat Curtium, non poterit satis mirari, frequentissimæ temeritati & imprudentiæ Alexandri perpetuam tamen fortunam comitem quasi incessisse. Omnis autem illa felicitas non fortè fortunâ evenit (quæ enim talia sunt rarò accidunt) sed vere secundante omnia summo numine: id quod ipse ἄθεος Machiavellus coactus fuit fateri. Et verò divinam providentiam in Alexandri rebus etiam ex ipsis prophetiis, quæ manifesto omnia aliquot seculis ante prædixere, liquidò est cognoscere. Quæ in Alexandri verò bellis eadem licet etiam in aliis bellis cœteroquin iniquis infinitis perspicere, si modò animum attenderis. Suffecerit utiq; saltim Tamerlanis res gestas bellicas examinare. Possit ergò forte quis dicere, quoniam Deus hæc bella tam felici beat successu, illa etiam Deo probari, atque adeo & iusta esse.

## LII.

Verum enim verò hoc argumentum est nullius ponderis.

deris. Fatendum enim quidem est, Deum O. M. solere sœpenumero talia bella inusitatâ felicitate prosequi, & aliquâ ex parte probare, sed neutiquam hinc sequitur, illa simpliciter probari Deo & justa censeri. Utitur scilicet illis armis Deus in justam aliorum animadversionem, idque arcanâ aliquâ ratione. A qua divinâ intentione scopus bellantium infinitis modis diversus est. Perinde atque plerumque divina consilia ipsos fugiunt, Deo nemine illa revelante; secus atque factum fuit in bellis Israelitarum adversus Cananiticos populos. Justa igitur respectu intentionis divinæ sunt, at respectu proprii bellantium finis sunt sœpe iniquissima. Nec verò huc torquendum illud, quod dicitur in sacris literis: *nullum est malum in civitate nisi à Deo*; hoc enim intelligendum est de malo pœnæ non culpæ. Hinc illi qui inferunt malum pœnæ non semper vacant culpâ. Nebucatnezar ex. gr. bella gessit iniquissima si proprium ipsius animum spectemus, in sacra scriptura tamen audit *servus Dei*, quod scilicet occulto ipse consilio divino adhiberetur ad Judæos aliosque populos plectendos. Ut proinde immerito & providentiam divinam Pompeius à Cæsare victus accusaverit, dixeritq; Lucanus:

*Causa Diis victrix placuit sed victa Catoni.*

Et verò solet Deus in ipsos illos servos suos gravissime tandem animadvertere. Quod ipsum liquidò perspicere est cumprimis ex sacris propheticis voluminibus. Ut proinde bellorum istorum divinâ felicitate eorundem vera justitia non possit aut debeat æstimari.

LIII.

Solet verò in argumentum justitiæ talium bellorũ quoq; adferri, quod illi qui propter gloriam certant magnâ sint præditi virtute, hæc autem apud gentes per excellentiam audiat virtus. Aristoteles *1. Pol. 3.* hoc argumentum adducit,

cit, & olim quidem in frequentissimo fuit ore. Hoc sanè est quod dixerunt Cimbri populi è Jutia oriundi: *omnia sunt virorum fortium.* Verum neque hoc argumentum est ullius momenti, non enim hæc est vera virtus. Et quanquam ita locuti sint gentiles, tamen ne tum quidem temporis prudentiores in id consenserunt. Præter hæc duo autē non videmus quicquam, vel in speciem afferri posse pro talibus bellis.

LIV.

Jam ad reliqua bella, quæ inferuntur ob injuriam vindicandam. Hæc verò iterum sunt diversi generis: alia enim geruntur ob propriam injuriam, alia ob alienam. Propria injuria est, quæ ipsi Reip. nostræ infertur; Aliena iterum potest esse varia, alia nempe infertur amicis aut sociis, alia est quæ infertur Deo & generi humano. Injuria Deo infertur & generi humano, quando populus aliquis est planè efferus, & contemtor Dei ac naturalis juris. Et vero sunt gentes integræ, sunt & Reges aut Principes nonnulli tam efferis moribus. De his igitur bellis itidem agendum est: Et primo quidem agemus de bello, quod suscipitur ad vindicandam injuriam Deo vel naturali juri illatam.

LV.

Sciendum igitur est Regibus, & qui par Regibus jus obtinent, (si in auxilium ab aliis vocati fuerint) jus esse pœnas poscendi non tantum ob injurias in se aut subditos aut socios amicosque commissas, sed & ob eas, per quas genus humanum immaniter violatur. Etenim tantò honestius videtur esse alienas injurias vindicare, quāto in propriis magis metuendum est, ne quis doloris sui sensu aut modum excedat, aut certe animum afficiat. Hoc nomine sanè Herculem conspicuum apud antiquos fuisse, dicit Grotius: quod scilicet tyrannis liberarit multas terras, quas (ut Seneca de eo loquitur) *transiit non concupiscendo, sed vindicando.*

*de.* Fortassis tamen hoc adductum exemplum plus falsi quam veri habet.

LVI.

Non est vero, quod dubitemus, quin quodammodo justa sint bella in eos, qui in ipsos suos parentes sunt impii, quales Sogdiani erant, antequam Alexander eos hanc feritatem dedocuerat. *Plutarch. de fort. Alex.* Idem dicendum est de iis, qui humanam carnem epulantur. A quo more Gallos quondam desistere coëgit Hercules, narrante Diodoro. De talibus sane barbaris & feris magis quam hominibus recte dici potest, quod olim dixit Aristoteles de Persis, naturale esse in eos bellum, & quod Isocrates Panathenaico dixit: *justissimum esse bellum in belluas, proximum in homines belluis similes. Vid. Grotii l. 2. c. 20. de I. B. ac P.*

LVII.

Tales fuisse quondam Americanos, atque adeo hac de caussâ juste eos fuisse ab Hispanis debellatos, voluere nonnulli orbi persuasum. Cumprimis ut color aliquis inveniretur immani illi crudelitati, quâ in miseros Americanos fuit sævitum. Quam descriptam à Bartholomeo de la Casa singulari libello operæ fuerit pretium legere. Tantum abest verò, Hispanicam illam crudelitatem ulla ratione posse excusari, ut inter ipsos Hispanos pii quique & docti eam fuerint detestati, idq; publicè coram ipso Rege & Regio Senatu: quos inter laudem cumprimis merentur Dominicus Sotus, Franciscus Victoria & Josephus Acosta. Sed & Americanos in universum omnes idololatras quidem fuisse & quidem perquam superstitiosos, victimis humanis Dæmonẽ colentes: moribus tamen neutiquam fuisse efferis, sed eos inter cũ Peruvianos tum Mexicanos respublicas magnas prudenter satis instituisse, luculente patet ex iis, quæ Josephus Acosta libris quatuor ultimis Americanæ Historiæ

 per-

perdoctè differit. Æque sane fit injuria priscis Americanis barbariei & feritatis notâ illis inustâ, atque olim à Græcis facta est Persis, qui itidem nihilo fuere Persis meliores. Ac proinde neque Græcorum in Persas neque Hispanorum in Americanos bella, ab istoc quidem prætextu, justitiæ laudem potuerunt consequi. Quod tamen in verè barbaras gentes jure bellum suscipi possit, jam tum dictum est. Cujus ratio est, quoniam homines efferi nolunt rectæ rationi obedire, nisi armis domiti. Ut rectè de Creonte Poëta quondam dixit:

*Ferro cogendus & armis*
*In mores hominesque Creon.*

Quantumvis autem in efferos homines haud injustum sit bellum, non sequitur tamen: illos omnemque eorum posteritatem hac de causa in servitutem posse redigi. Sufficit sane si in gyrum rationis fuerint per arma reducti. Utque hactenus fuerint quasi naturâ servi, tamen acceptâ animi culturâ desinit illa servitus naturalis, multo minus & posteri omnes luere debent parentum suorum pristinam feritatem.

## LIIX.

Ordo nos perducit ad injurias, quæ in Deum committuntur. Ad quas vindicandas num bellum jure suscipi possit, quæritur? Romani quidem Pontifices ab aliquot seculis persuasere hominibus, in hæreticos, aut idololatras, aut Mahumetis sectatores justum esse bellum ob injurias, quæ Deo ab id genus hominibus inferuntur. Et verò infinita bella hoc prætextu gesta sunt, invitantibus Romanis Pontificibus. Nos verò neutiquam possumus illis assentiri; idque quoniam nulla ratione illa justitia sive argumento aliquo ex naturâ notis deducto, sive divino Vet. aut Novi Testamenti dicto probari potest. Contra eos qui planè sunt athei bellum justè suscipi posse, fatemur cum Hugone Grotio,

tio, qui rem hanc omnem exacte proposuit. Longe autem diversa est ratio idololatrarum, Mahumedanorum, & eorum, qui inter Christianos hæreticum aliquid sapiunt. Nequaquam porrò huc trahi debet bellum, quod Israelitæ gesserunt contra septem populos Cananiticos: illud enim singulari mandato Dei, qui Dominus est omnium, gestum est. Non est autem nobis hominibus fas, omne illud vindicare aut punire quod Deo placet.

LIX.

Sunt qui negant bella hæc esse injusta, quoniam Deus ipse sufficiat vindicandis, quæ in se committuntur, injuriis. Ceu quondam dicebat Tiberius: *Deorum injurias Diis curæ esse*: & alius *periurum ultorem Deum* satis habere. Ast verò idem & de aliis delictis dici posset. Nam illis puniendis Deus haud dubie quoque sufficit, & tamen ea ab hominibus recte puniuntur nemine dissentiente. Æquè futile est quod nonnulli causantur, delicta puniri ab hominibus, quia homines alii inde læduntur, aut periclitantur. Enimverò ab hominibus puniri solent delicta, non ea solum quæ directe alios lædunt, sed & quæ per consequentiam: qualia sunt sui occisio, concubitus cum bestiis & alia quædam. Grotius *l. 2. c. 20. de I. B. & P.*

LX.

Obiter hîc notandum est; hodie in bellis quantumvis impiis sæpenumero *Deum religionem & pietatem solere prætendi*. Nec tamen id novum esse. Ita sane initiò belli Peloponesiaci, Atheniensium sacrilegii se Lacedæmonii ultores professi sunt, *Thucyd. 1.* & Philippus Macedoniæ Rex, *Juvenalis Sat. 12.* dum velut è specula libertati civitatum Græciæ insidiaretur, avide arripuit Phocensium sacrilegium, & expeditionis contra illos à civitatibus cæteris sibi datum summum imperium, non tam ultionem sceleris expetens,

 quam

quam quærens occasionem, quâ victos victoresque pariter ditioni suæ adjiceret, quod & obtinuit facile, *Iustin.* 8. Duo alia exempla videantur *apud Guicciardinum 5 & 8 Historiarum*, prius de Ferdinando Castiliæ, posterius de Ludovico XII Galliæ Rege & Maximil. I Roman. Imp. Etiamsi autem tale quid prætendere in profanis Ethnicorũ Regibus prudentiæ possit nomen mereri: Christianos tamen Principes ea decet sententia, timorem & amorem Dei felicissimam esse gubernandi populos artem; neque sine extremo scelere nomine divino abuti fas esse ad tegendas ambitionis & avaritiæ iniquissimas artes. *Forstnerus in Hypomnematibus Politicis.*

LXI.

Restat uti agamus de injuriis, quæ aut nostræ reip. aut amicis vel sociis inferuntur. Hæ autem iterum sunt variæ, Aliæ quippe sunt parvæ, aliæ mediocres, aliæ graves. Ut bellum verò offensivum possit moraliter justum esse, attendendæ omnino sunt hæ differentiæ injuriarum. Gravis igitur injuria est, quæ totius reip. salutem tangit, idque sive immediate sive mediate etiam per læsos socios. Mediocris injuria est, quæ tangit salutem reip. non nisi aliquâ ratione. Parva est, quæ non salutem reip. sed tantùm aliquo modo res nostras attingit, ita tamen ut possimus sic satis esse salvi. Primùm videbimus injurias sociis illatas, deinde eas quæ reip. propriæ illatæ sunt.

LXII.

Profitemur igitur, injurias sociis illatas interdum justam causam bellandi esse. Tum nempe quando per sociorum injurias nostræ reipublicæ salus petitur. Id quod fieri solet, si certum sit periculum sociis debellatis nobis exitium imminere: quando item socii quasi concesserunt in nostram tutelam, in eamque sunt recepti: quando denique

cum

cum sociis initum est fœdus bellicum defensivum. Gravis sane tum est injuria omnis sociorum læsio. Itaque vindicare talem injuriam justissimum est. Quod si verò levior injuria fuerit, tum ea non videtur justam causam bellandi dare. Idque propterea, quandoquidem bellum est remedium ipsâ leviore injuriâ longe majus; atque adeo excedit multum ipsam injuriam. Inter pœnam autem & delictum justa debet esse proportio.

LXIII.

Operæ pretium fuerit hîc obiter notare: quod in fœderum conventionibus communis defensio soleat quasi proponi, sed quia tamen fœderatorum quisque proprium spectat commodum, hinc rarò fœdera illa omnium fide bona solere servari, nisi forte brevi tempore quamdiu periculum omnibus ex æquo imminet. Inde Guicciardinus 2. *Histor.* rectè inquit: *fœdera inter multos inita câ firmitate non esse, ut sperari non possit unum fœderatorum aut remissiorem fore, aut ab aliis disiunctum iri.* Simulatq; primi impetus deferbuerunt, varietate sententiarum inter socios exorta, fides ipsa debilitatur. Plæraque sane fœdera, vel quod non ea quæ sperabatur inde redundet utilitas, vel quod turpis lucri cupiditas ista detegatur, facilè dissolvuntur. Exemplum est apud Thuanum de fœdere illo inter Pontificem M. Hispaniarum Regem & Remp. Venetam adversus Turcas inito. A quo primò omnium Veneti, quod Hispanum sua tantum commoda sectari suspicarentur, recesserunt. Hoc facto autem ingens illa victoria ad Naupactum nihil omnino Christianæ rei profuit. Plena autem est talibus exemplis etiam tota Francisci Guicciardini, qui recondita Principum consilia sagacissimè pervidit, aliorumq; Historia.

LXIV.

Observandum porrò; solere interdum potentes cum impo-

impotentioribus societatem inire mutuæ defensionis, & quidem æternam. Romani sanè olim talia fœdera æterna mutuæ defensionis omnibus modis appetierunt. Reapse verò plerunque fœdera ejusmodi cedunt in sociorum imbecilliorum summum detrimentum imo servitutem. Cicero ipse fatetur, Romanos sociis defendendis, h. e. prætextu illo, ad suam pervenisse potentiam. Inescati scilicet primùm imbecilliores & allecti in Romanorum societatem, quoniam hi perpetuo bellum gerebant, imbecilliores isti in usum Romanorum coacti fuere militare Romanis specioso societatis pretextu: nullâ ad imbecilliores illos redundante hinc fructu. Qua ratione cum geri secum sentirent Italiæ populi Latini, recipi sese in jura Romanæ civitatis voluerunt, negantibus verò id ipsum Romanis bellum ortum est Sociale dictum: infeliciter quidem sociis cedens non iniquum tamen quantum nos arbitramur. Verùm hæc obiter.

## LXV.

Pergamus ad injurias proprias. Harum verò aliæ inferuntur toti reip. aliæ tantùm ejus alicui membro. Fieri sane potest uti injuriæ, quæ membro inferuntur parum attingant corpus, interdum tamen totum reip. corpus in membro aliquo potest gravissimè lædi. Prius si fiat non est justa bellandi causa. Ideoque & Caroli Burgundi contra Helvetios omnes susceptum bellum, non dubitamus pronunciare iniustissimum; etsi forte vectigal aliquod non fuisset solutum ab aliquibus Helveticis aurigis. Verùm si gravis iniuria membris reip. sit illata, tum ante omnia quælibet resp. querelas suorum subditorum debet audire, eorumque causam agere apud externam remp. quantum fieri potest. Si illa verò Resp. deneget iustitiam, & quasi iniuriis illatis applaudat, videtur instã quodammodo dare causã bellandi. Huic sane fundamẽto innititur ius repressaliarũ,

quæ

[illegible] appellantur [illegible] aliquid leve genus bellandi. Et [illegible] quae si intra limites suos contineant, [illegible]

L X V I.

[illegible] illarum, quae inferuntur [illegible] Reipublicae. [illegible] si gravior aut gravissima [illegible] bello vindicari. Ut autem [illegible] gravissimas, quae [illegible] Quoniam vero [illegible] variis constat [illegible] aliae quoque & aliae sunt [illegible] Non debet autem [illegible] ac gravitas iudicari ex iniuriis, quae inferuntur [illegible] non est [illegible] easdem iniurias ipsi Reip. illata maior [illegible] quandoquidem [illegible] maior hic est, & damnum quoque maius, quia Resp. [illegible] constat plurimis civibus, qui [illegible] privatorum etiam [illegible] graviores [illegible] Quo [illegible] armis vindicare, praeclarè docet bel[illegible] Legatis [illegible] Quo [illegible]

L X V I I.

Quod porro [illegible] Nam [illegible]



pore

pori, aliæ famæ & auctoritati. Quomodo verò gravitas harum [illegible] & levitas expendenda sit fortassis haud facile adeo est expeditu. Notum vero est, quasdam injurias etiam privatas mereri varias pœnas, & quidem nunc non nisi pecuniariam, nunc corporalem aliquando, nunc etiam pœnam capitalem. In universum licet igitur affirmare; omnes injurias, quæ privatis illatæ capitales sunt, illas si fuerint Reip. illatæ mereri bellum. Fere idem haud injuria dicendum, quæ [illegible] aut fustigatione possint puniri: eas haud [illegible] grave bellum mereantur. Quæ verò injuria [illegible] illa in bello vindicare videtur esse nefas. Idque [illegible] bellum tantùm non omne in se & sua natura [illegible] pœna quædam capitalis.

LXIIX

Quandoquidem verò non est cuiusvis gravitatem & levitatem injuriarum definire & bellum sit plærumque pœna capitalis [illegible], præsertim si ipsi simus injuria affecti, bellum verò [illegible] adeo malorum vim accersat, ne qua injuria cuiquam [illegible] inferatur, bellum non esse temere suscipiendum. Et verò rectissimum est, quod ille in Comœdia ait:

*Omnia prius verbis experiri quàm armis sapientem decet.*

Habetque omnino hîc locum illud Poëtæ;

*Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa est.*

[illegible] ille [illegible] mo Regum, qui [illegible] bellum moveant Theologos solent consulere & homines compertæ pietatis. Quod ipsum in Hispania [illegible] fieri consuevit. Spectat [illegible] Romanorum veterum; quod [illegible] peti, & [illegible]

[illegible]

et quoque cum ab aliis tum à Barnaba Brissonio est tradi-
tum.

LXIX.

Differunt ultimò injuriæ etiam ratione temporis. Quædam [illegible] sunt præteritæ, aliæ futuræ, aliæ [illegible]. Injuriæ præteritæ porro aliæ sunt valde veteres, aliæ [illegible] aliæ recentissimæ. Quæstio verò maxima est, an [illegible] injurias admodum veteres bello vindicare [illegible]. Sunt sane nonnulli in ea sententia, saltim [illegible] injurias, [illegible] quæ commissæ sunt ante aliquot secula, licere nun-quam non armis animadvertere. Nituntur id qui statuunt hoc fundamento; quoniam naturali jure non potest præ-[illegible] ulli gentium juri adeoque nec armatæ vindicationi. Omnem quippe præscriptionem à legibus Romanis positi-[illegible], quibus tamen legibus nulla gens libera [illegible]. Et verò jam olim Rex Ammonæorum terras [illegible] 300 annos ab Israeliticis populis occupatas armis re-[illegible], ceu [illegible] libro sacro Judicum [illegible]. [illegible] de hoc argumento jam tum egit Magalf. De Præ-[illegible] 9. pag. 160. ostendens [illegible] quoque [illegible] in his præscriptionem habere locum. Quam sen-tentiam approbavit *in doctissimis* [illegible]. Cui o-mnino & nos rationibus convicti accedentes asserimus [illegible], antiquissimas Rerumpub. injurias non esse fas armis vindicare. Sicut etiam [illegible] quæ [illegible] sunt disputata de tempore justo naturali [illegible] rerum civitatis alicujus publicarum. De injuriis præsentibus quæ adhuc durant minus est dubii [illegible] sunt gra-ves, bello omnino [illegible] licere. [illegible] de injuriis futuris [illegible] [illegible]cere. Et verò [illegible]


[illegible]

sint non certa, in non certa autem nullam esse animadversionem. Secundo quia futura sunt incerta, ut contingentium omnium nulla est determinata veritas: iniquum autem est certa armis id quod incertum est punire. Non sunt tamen hæ rationes satis firmæ. Observandum enim est, futurorum magnam esse diversitatem. Alia enim remota admodum alia in propinquâ magis magisque esse potentiâ. Alia porrò non simpliciter esse verè contingentia, sed necessitate quadam nisi, & quidem nunc hâc nunc illâ. Iniurias igitur illas, quæ in valdè remotâ sunt potentiâ neque [illegible] armis petere fas esse. At earum quæ proximè absunt longe alia est ratio. De voluntate & facultate eorum, qui possint inferre iniuriam, si constat vel omnino vel morali quadam verisimilitudine, fas est arcere iniuriam futuram bello. Si non constat, vel non nisi verisimiliter [illegible] & nos bellum iustum esse. Multo minus id fas fuerit, si verisimiliter constet, aut voluntatem aut facultatem iniuriandi abesse. Hoc observato discrimine, etiam illud iam credimus carere magnâ dubitatione. Hæc de iure belli nunc quidem dicta sufficiant. Non enim negaverimus plura de hac materia potuisse afferri: sed cum brevitatis studium nobis fuerit propositum dissertationi huic finem imponimus.

*SOLI DEO GLORIA.*